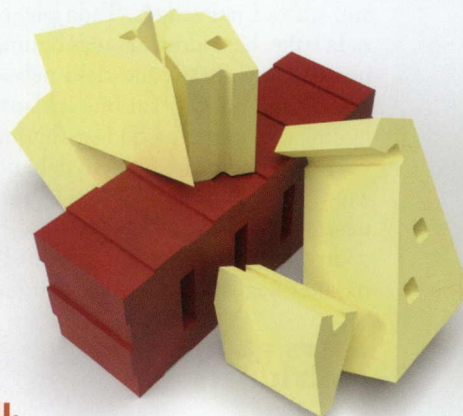

Kam pievērst uzmanību, slēdzot **CIVILTIESISKĀS APDROŠINĀŠANAS** līgumu būvniecībā

Būvniecība ietver vairākus apdrošināšanas veidus gan attiecībā uz projektēšanu un būvniecību, gan ekspluatācijas un garantijas laiku. Svarīgi ir zināt, kādiem jautājumiem ir vērts pievērst uzmanību jau līguma slēgšanas sarunu laikā un kādas prasības izvirzīt būvniekiem saistībā ar būvspeciālistu un būvdarbu veicēju obligāto civiltiesisko apdrošināšanu.

Pirmie jautājumi, kas ir jānoskaidro ar civiltiesisko apdrošināšanu un attiecīgi atlīdzības izmaksām saistītos gadījumos: kam ir iestājusies civiltiesiskā atbildība, uz kāda pamata tā ir iestājusies un vai pastāv atbildību izslēdzošie vai mazinošie apstākļi, tā civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas jautājumu risināšanas pamatprincipus vebinārā „Būvniecības obligātā apdrošināšana – reāla aizsardzība vai ilūzija?” akcentēja **SANTA RUBĪNA**, Zvērinātu advokātu biroja *Sorainen* vadošā speciāliste, zvērināta advokāte.

Piemēram, ja tiek secināts, ka vainīgs ir arhitekts, tad tas, ka ir noslēgts būvnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas līgums, pasūtītājam diez vai palīdzēs, jo

būs nepieciešams sniegt pretenziju saskaņā ar arhitekta civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas līgumu.

Vai pastāv atbildību izslēdzošie vai mazinošie apstākļi? Kā piemēru S. Rubīna minēja gadījumu, ko paredz arī Civillikums: ja kāds ar savu mašīnu iebrauc Latvijas armijas poligonā, kurā notiek treniņi, tad pēc tam piestādīt Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem rēķinu par to, ka privātpersonas automašīna ir iznīcināta, ir mazliet nesaprātīgi, un valstij par to nav jāmaksā. Līdz ar to ir svarīgi saprast, vai pats cietuša ir pienācīgu rūpību un uzmanību varēja novērst tos zaudējumus, kas ir iestājušies.

Pēc tam, kad ir saprasts, kura persona ir vainīga attiecīgo zaudējumu nodarīšanā un uz kāda pamata zaudējumi ir radušies un kādā apmērā, **ir jāvērtē, vai šis gadījums atbilst apdrošināšanas līguma segumam.** Ir jāpārbauda, vai apdrošināšanas līgumā ir paredzēti izņēmumi, kad apdrošinātājs nekompensēs zaudējumus vispār vai kādā daļā.

Klasiskais apdrošināšanas izņēmumu piemērs ir zaudējumi, kas nodarīti ar ļaunu nolūku. Bet, pētot apdrošināšanas līgumu, ir jāpievērš uzmanība tam, kā tiek kvalificēta rupja neuzmanība, un vai šajā gadījumā apdrošinātājs segs zaudējumus. Zvērināta advokāte norādīja, ka starp rupju un

vieglu neuzmanību ir ļoti šaura līnija un vienmēr par to var diskutēt. Tas ir svarīgi, jo atkarībā no apdrošināšanas noteikumiem, zaudējumus, kuri nodarīti viegla neuzmanības rezultātā, apdrošinātājs, visticamāk, segtu.

Jāvērtē, ko sedz apdrošināšanas līgums

Slēdzot būvniecības līgumu, svarīgi ir saprast, kādi riski var iestāties un cik liela ir varbūtība, ka tie iestāsies. Piemēram, ja uzņēmums strādā pilsētas centrā, tad varbūtība, ka objektā, kur raks zemi, ir kāds elektrības kabelis, ir diezgan liela. Jāsaprot, vai ir iespējams atrast kādus komunikāciju ierīkošanas plānus, kas mazinātu risku, ka būvdarbu laikā var pārraut kabeli. Svarīgi ir izvērtēt, vai šo risku noseģšana ir būtiska uzņēmumam un konkrētam projektam. Vajadzētu arī pārlicināties, vai šos riskus var reāli apdrošināt, cik tas ir praktiski un vai tas ekonomiski ir izdevīgi.

Klasisks ir piemērs saistībā ar Londonas apdrošināšanas tirgu. Dokā atrodas bojāts kuģis, un visiem ir skaidrs, ka tas nogrims, vēl stāvot dokā. Aizejot pie apdrošinātāja un sakot, ka kuģi grib apdrošināt par 10 miljoniem, apdrošinātājs atbild: „Protams, tikai apdrošināšanas prēmija būs 10 miljoni!”

**SANTA
RUBĪNA**
ZAB *Sorainen*
vadošā
speciāliste,
zvērināta
advokāte

Tāpēc svarīgi ir izvērtēt, kāds ir risks, un cik liela ir tā iestāšanās varbūtība. Ko iesaka juristi praksē? **Situācijas izpratnei var palīdzēt saruna ar apdrošināšanas brokeri.** Iespējams, vajadzēs padomāt par papildu risinājumiem, lai atrastu optimālo variantu, kas ir balanss starp risku segšanu un izmaksām.

S. Rubīna iesaka izvairīties no lēmuma: gan jau kaut ko nopirkšim un tad jau redzēs. Tāda pieeja rada risku, ka apdrošināšanas līgums būs noslēgts, bet reālie riski nebūs pietiekami nosegti vai būs iekļauti līgumā kā izņēmums. Šādā gadījumā var nonākt situācijā, ka lielu daļu no zaudējumiem apdrošināšanas līgums nesegs. Uzņēmums būs samaksājis apdrošināšanas prēmiju, no apdrošināšanas negūstot praktisku labumu.

Katrs gadījums ir individuāls

Bieži uzņēmēji „iekrīt”, ja izvēlas būvniecības līgumu apdrošināšanas noteikumu paraugus. Tie ir labi iedvesmai, bet ne 100% atbilde uz visiem jautājumiem un konkrēto situāciju. Katrs gadījums ir vairāk vai mazāk individuāls.

Kādi pārsvarā ir šie paraugi? Pastāv vairākas pieejas:

- **1. variants** – būvniecības līgumā nosaka galvenos noteikumus, norādot apdrošināšanas summu, pašrisku, termiņus, apdrošināšanas veidu.
- **2. variants** – apdrošināšanas līgumam izvirzītie noteikumi ir detalizēti uzrakstīti uz vairākām lapām.
- **3. variants** – kombinācija starp pirmo un otro variantu – tiek iekļauti galvenie noteikumi, lai tajā brīdī, kad būvniekam ir jādodas pie apdrošināšanas brokera, ir skaidrība par pamatprasībām. Tomēr pasūtītājs patur kontroli pār pārējiem līguma noteikumiem un apdrošinātāja izvēli, paredzot, ka apdrošināšanas līgumam un apdrošinātājam ir jābūt saskaņotam ar pasūtītāju.

S. Rubīna iesaka nemainīt apdrošinātāju būvniecības procesa laikā. Piemēram, būvniecības process ilgst piecus gadus. Pirmos divus gadus ir apdrošinātājs „A”, pēc tam vai nu būvnieks ir neapmierināts, vai

apdrošinātājs paaugstina prēmiju, un nākamajiem trim gadiem komersants izvēlas apdrošinātāju „B”.

Kā tas var izvērsties praksē? Pirmais apdrošinātājs „A” var mēģināt teikt, ka apdrošināšanas gadījums ir iestājies otrā apdrošinātāja „B” līguma darbības laikā. Savukārt otrais apdrošinātājs „B” var teikt: ka par problēmu bija zināms jau tad, kad bija spēkā līgums ar pirmo apdrošinātāju „A”. Attiecīgi apdrošināšanas gadījums iepriekš jāpaziņo apdrošinātājam „A”. Realitātē būvniekam var rasties neveiksmīga situācija, jo katrs no apdrošinātājiem var izvairīties uzņemties zaudējumu atlīdzināšanu.

Apdrošināšanas praktiskie aspekti

Apdrošināšanas sadaļu līgumā var veidot vai pārbaudīt atkarībā no tā, kas ir līguma slēdzējs – pasūtītājs, būvnieks vai apakšuzņēmējs, iesaka **LIENE ĀBOLA**, Zvērinātu advokātu biroja *Sorainen* vecākā juriste. Vispirms ir jāsaprot, kādas polises ir vispār nepieciešamas, ievērojot konkrētos veicamos darbus atbilstoši līgumam. Nebūs pietiekami, ja līgumā iekļaus punktu, ka līgumslēdzēja puse apņemas nodrošināt nepieciešamo apdrošināšanu atbilstoši Latvijas normatīviem aktiem, lai nodrošinātu attiecīgā komersanta un trešo personu interešu aizsardzību.

Līdz ar to komersantam būtu jāatbild uz sekojošajiem jautājumiem: kādi darbi saskaņā ar līgumu tiks veikti, kādā secībā, cik ilgi, kādi subjekti veiks darbus? Kādi būs iespējamie riski un to apmērs naudas izteiksmē?

Noteikti, konsultējoties ar apdrošināšanas brokeri, ir jānoskaidro, kādi apdrošināšanas līgumi ir nepieciešami, lai nosegtu būvniecības obligāto civiltiesisko apdrošināšanu un citus papildu potenciālos riskus, kas ir identificēti.

Svarīgi, kādā maksimālajā apmērā, ar kādu vēlamu pašrisku un kurus riskus komersants apņemas segt pats, neapdrošinot:

- būvspeciālista civiltiesisko atbildību;
- būvdarbu veicēja civiltiesisko atbildību;
- darba devēja atbildību;

LIENE ĀBOLA
ZAB Sorainen
vecākā
juriste

- visus būvniecības riskus (darbu laikā un pēc darbu pabeigšanas);
- kravu piegādes no ārvalstīm vai iekšzemes tranzītam;
- īpašumu (darbu laikā un pēc darbu pabeigšanas); un
- morālo kaitējumu, trešo personu negūto peļņu vai ieņēmumus, paša komersanta negūto peļņu vai ieņēmumus.

Dažādi apdrošināšanas veidi

Jāpiebilst, ka normatīvie akti noteic, ka obligāta ir tikai būvdarbu veicēja civiltiesiskās atbildības un būvspeciālista civiltiesiskās atbildības apdrošināšana. Bet ir vēl daudzi citi apdrošināšanas veidi, piemēram, darba devēja atbildības apdrošināšana, kas Latvijā nav obligāta. Tāpat būtiska ir visu būvniecības risku un īpašuma apdrošināšana ne tikai būvdarbu laikā, bet arī pēc to pabeigšanas. Jo īpaši tas varētu būt svarīgi pašiem būvniekiem, piemēram, ja būvniecības objektā notiek zādzība – tiek nozagti instrumenti, tehnika, tiek sabojāti materiāli.

Apsverama būtu arī kravas apdrošināšana, ja komersants piegādā materiālus uz būvniecības objektu iekšzemē, tai skaitā no ārzemēm. Jāapsver būtu arī visi papildu riski, ko neiekļauj civiltiesiskajā apdrošināšanā – morālais kaitējums, kā arī trešo personu negūtā peļņa vai ieņēmumi.

Nozīmīgi ir saprast, vai un kādus darbus plānots apdrošināt no pasūtītāja, būvnieka puses.

„Tas, ka otra puse ir kaut ko apdrošinājusi, nenozīmē, ka, iestājoties apdrošināšanas gadījumam, tiks segti jums radītie zaudējumi. Praksē bieži

rodas domstarpības tieši saistībā ar pašrisku apmēru,” kļāstīja vecākā juriste. „Piemēram, ja gadījumā pasūtītājs pats būs izlēmis apdrošināt kādu konkrētu risku, visticamāk, pasūtītājs pašrisku būs noteicis pēc iespējas augstāku, lai izvairītos no lieliem zaudējumiem. Bet, ja esat būvnieks, un jums iestājas it kā šis apdrošināšanas gadījums, visticamāk, tas iestāsies par salīdzinoši mazāku summu, nekā par risku, kuru ir apdrošinājis pasūtītājs, un jums nebūs nepieciešamais segums, lai zaudējumi, kas jums iestājušies apdrošināšanas gadījuma rezultātā, tiktu atlīdzināti.”

L. Ābola iesaka nepaļauties uz faktu, ka otra līguma puse ir apdrošinājusi noteiktus riskus.

Apdrošinātāja izvēle un nosacījumi

Kad uzņēmums ir definējis nepieciešamos segumus (riskus), to apmērus, pašriskus, termiņus, ieteicams tālāk pārbaudīt vispārīgos nosacījumus, kas atvieglo līguma nosacījumu pārraudzību un izslēgtu praksē sastopamus riskus.

Viens no primāriem un būtiskiem punktiem, kuram līgumā būtu jābūt ar apdrošināšanas jautājumiem saistītajā sadaļā, ir pienākums saskaņot apdrošinātāju. Praksē mēdz būt gadījumi, kad būvnieks vai apakšuzņēmējs ir ārvalstu uzņēmējs un iesniedz apdrošināšanas līgumu, kas nav izdots Latvijā vai ir izdots pie nezināma apdrošinātāja. Tādēļ vajadzētu vienoties par to, lai apdrošināšanas sabiedrība ir reģistrēta Eiropas Savienībā vai Eiropas Ekonomikas zonas valstīs.

Apdrošināšanas sadaļā būtu svarīgi visām pusēm saskaņot apdrošināšanas līguma nosacījumus, piemēram, seguma apmēru un veidu (par katru gadījumu, par visiem gadījumiem attiecīgajā apdrošināšanas periodā), apdrošinātos termiņus, kā arī izņēmumus. Būtiski pārbaudīt arī subjektus, kas ir apdrošināti, iestājoties apdrošināšanas gadījumam.

Ir jāredz, kādi ir apdrošināšanas līgumi un to noteikumi (seguma apliecinājums nav apdrošināšanas līgums). Nepieciešams pārbaudīt, vai apdrošināšana ar izvēlētajiem noteikumiem vispār ir nopirkta, jāpārlic-

cinās par apdrošināšanas prēmijas samaksu, paredzot, ka pasūtītājam ir tiesības pieprasīt prēmiju samaksas pierādījumu.

Ja esat pasūtītājs vai būvnieks, kas slēdz līgumu ar apakšuzņēmēju, un apdrošināšanas līgums nav laikus noslēgts, pagarināts vai prēmija samaksāta, līgumā var paredzēt tiesības:

- nemaksāt par izpildītajiem darbiem, līdz attiecīgā apdrošināšana ir iesniegta;
- piemērot līgumsodu (tie gan noteikti nesegs tos zaudējumus, kas var rasties apdrošināšanas neesamības gadījumā), līdz attiecīgā apdrošināšana ir iesniegta;
- apdrošināšanu nopirkt pašiem uz otras puses rēķina;
- izbeigt līgumu par būvniecības darbiem, efektīvākai līguma nosacījumu ievērošanai.

Līgumā vajadzētu definēt piemērojamo likumu apdrošināšanas līgumam.

„Tāpat nozīmīgs ir aizliegums mainīt vai izbeigt apdrošināšanas līgumu bez otras puses piekrišanas vai iepriekšējas informēšanas. Ja šāds aizliegums nav iekļauts līgumā, faktiski nevar pārliecināties, vai līgums, kas tika iesniegts uz būvniecības darbu sākumu, ir spēkā esošs, jo otra puse var to mainīt vai izbeigt jebkurā brīdī, par to neinformējot,” brīdināja vecākā juriste.

Uzmanība jāpievērš arī maksimālajam pašrisku apmēram.

„Lai gan tas ir definēts obligātajos apdrošināšanas noteikumos būvniecībā, tomēr ieteiktu pašiem padomāt, kādu maksimālo apmēru vēlētos redzēt. Būvnieks izvēlēties maksimālo pašrisku apmēru pēc iespējas lielāku, jo tas samazinātu apdrošināšanas prēmijas apmēru. Tādēļ, ja esat pasūtītājs vai būvnieks, kas slēdz līgumu ar apakšuzņēmēju, ieteicams pārskatīt pašrisku apmēru,” ieteica L. Ābola.

Civiltiesiskās obligātās apdrošināšanu būvniecībā noteikumi neparedz būvniecības ierosinātāja, būvprojekta izstrādātāja, būvdarbu veicēja, autoruzraudzības veicēja, būvuzraudzības veicēja vai būvinspekcijas veicēja, kas ir citi būvniecības procesa dalībnieki, aizsardzību, iestājoties apdrošināšanas gadījumam.

Būtiski būtu apdrošināšanas polisē definēt kā līdzapdrošināto vai trešo pusi (apdrošināto) ne tikai pasūtītāju (būvniecības ierosinātājs), būvprojekta izstrādātāju, būvdarbu veicēju (tai skaitā visus tā darbiniekus, apakšuzņēmējus), bet arī autoruzraudzības veicēju, būvuzraudzības veicēju vai būvinspekcijas veicēju, kas būtu citi būvniecības dalībnieki, kas nav apdrošināti atbilstoši obligātajam apdrošināšanas prasībām.

Var būt situācijas, kad iestājas kādi riski, veidojas situācija, ka kaut kas, ko bija iecerēts apdrošināt, paliek neapdrošināms vai ievērojami izmainās apdrošināšanas prēmijas apmērs, kādēļ apdrošināšanu nav iespējams iegādāties. Tas nav apstākļi, ko viena vai otra puse varēja, visticamāk, paredzēt vai ietekmēt.

Sorainen juriste iesaka vienmēr līgumā definēt, ko darīt šādās situācijās. Tiesības būtu jāatstāj pēc iespējas brīvākas, ļaujot līguma pusēm sadarboties šajā jautājumā.

Apdrošināšanas gadījuma pieteikšana

Lai pieteiktu apdrošināšanas gadījumu, tas ir jāidentificē. Tas ir atkarīgs no apdrošinātā komersanta darbinieku zināšanām par to, kas ir apdrošināšanas gadījums. Nozīme ir arī savstarpējai sadarbībai starp darbiniekiem un apdrošināšanas brokeri, lai identificētu apdrošināšanas gadījumu.

Kad ir identificēts apdrošināšanas gadījums, svarīga ir ieguvumu un zaudējumu izvērtēšana – pašrisks, potenciālā atlīdzība, ieguldāmais iekšējais resurss, potenciālās apdrošināšanas prēmijas izmaiņas nākotnē.

Apdrošināšanas gadījuma pieteikšanā īpaši nozīmīgi ir termiņi un procedūras. Tādēļ jau laikus apdrošināšanas gadījuma pieteikšanā ieteicams iesaistīt arī apdrošināšanas brokeri.

Pēc tam, kad apdrošināšanas gadījums ir pieteikts apdrošinātājam, nedrīkst aizmirst, ka svarīga ir arī savstarpējā sadarbība ar pašu apdrošinātāju apdrošināšanas atlīdzības saņemšanai, tai skaitā nepieciešamās informācijas un dokumentu iesniegšana. B J P

Vebināra atziņas pierakstīja
INESE HELMANE